

6. SKLADATELSKÉ DÍLO JAROSLAVA KVAPILA POHLEDEM ČESKÉ MUZIKOLOGIE

=====
*Jaroslav Kvapil works from the point of view of Czech
musicology*

Jan Karafiát

Abstract

This study deals with all available musicological texts, that reflect Jaroslav Kvapil's work as a whole. Those are mainly books, articles in magazines, dictionaries and chapters in monographs, whose common feature is to evaluate Kvapil's work and generally perceive it. Texts from Bohumil Kyselka, Vladimír Helfert, Jan Racek, Ludvík Kundera, Bohumír Štědroň, Jiří Fukač and Jiří Vysloužil are chronologically presented, where few issues are highlighted: characteristics of Kvapil's work, compositional influence of various composers and context of Janáček's school.

Tato studie se zabývá všemi dostupnými muzikologickými texty, které reflektují skladatelské dílo Jaroslava Kvapila jako celek. Jde především o knihy, stati v časopisech, slovníková hesla a kapitoly v monografiích, jejichž společným rysem je, že hodnotí Kvapilovo dílo a pohlíží na něj v obecnější rovině. Chronologicky jsou představeny texty Bohumila Kyselky, Vladimíra Helferta, Jana Racka, Ludvíka Kundery, Bohumíra Štědroňe, Jiřího Fukače a Jiřího Vysloužila, přičemž je kladen důraz na několik sledovaných

problémů: charakteristiku Kvapilova díla, kompoziční vlivy různých skladatelských osobností a kontext Janáčkovy školy.

Keywords:

Jaroslav Kvapil, Leoš Janáček, musicology, reflection of musical work, Moravian composers,

Jaroslav Kvapil, Leoš Janáček, hudební věda, reflexe hudebního díla, moravští skladatelé.

Jaroslav Kvapil (1892–1958) patří bezpochyby k nejvýznamnějším Janáčkovým žákům z okruhu brněnské varhanické školy. Přestože je dnes ceněn především jako vynikající pedagog, sólový pianista a dlouholetý sbormistr Besedy brněnské, zanechal po sobě rovněž obsáhlé skladatelské dílo. V posledních desetiletích se sice Kvapilova díla dostávají na česká koncertní pódia spíše výjimečně, ve své době byla však řada skladeb nadšeně přijímána jak samotnými posluchači, tak i dobovými hudebními kritiky. Neméně zajímavý je v tomto kontextu fakt, že i přední osobnosti hudební vědy v Brně (Vladimír Helfert, Jan Racek, Bohumír Štědroň, Jiří Vysloužil, Jiří Fukač) Kvapila jako skladatele reflektovaly a všímaly si jeho místa mezi ostatními moravskými skladateli.

Jak už naznačuje samotný název studie, předmětem našeho zájmu jsou všechny relevantní muzikologické texty, tedy zejména knižní monografie a časopisecké stati, pojednávající o Kvapilově skladatelském díle jako celku. Z toho důvodu necháváme stranou drobnější recenze a kritiky konkrétních Kvapilových skladeb, které vycházely v hudebních časopisech a novinách, a soustředíme se výhradně na rozsáhlejší muzikologické reflexe, jež pohlíží na Kvapilovo dílo v obecnější rovině. U jednotlivých pojednání budeme sledovat především samotné charakteristiky Kvapilovy tvorby, zmínky o hudebních vlivech a inspiracích jiných skladatelů (zejména jeho učitelů), jakož i kontext Janáčkovy školy. Na tomto místě je také nutné připomenout, že pro objektivní posouzení každého textu musíme vždy brát v úvahu i dobu jeho vzniku. Týká se to především statí napsaných za skladatelova života, kde je v mnoha případech patrný malý odstup od zkoumané problematiky a naopak velké zaujetí pisatele samotným tématem. Těžko však lze autorům tento nedostatek vytýkat, berme jej tedy jako prostý fakt.

Ještě než se dostaneme k samotnému jádru problematiky, bude účelné si alespoň v základních obrysech představit život a tvorbu Jaroslava Kvapila, svého času jedné z nejvýraznějších osobností hudebního Brna.

6.1 STRUČNÁ BIOGRAFIE JAROSLAVA KVAPILA

Jaroslav Kvapil se narodil 21. dubna 1892 ve Fryštáku na Zlínsku. Již ve svých deseti letech odešel do Olomouce studovat gymnázium, zároveň přitom působil ve fundaci při Dómu sv. Václava, kterou v té době vedl Josef Nešvera. Mezi roky 1906–1909 studoval na brněnské varhanické škole u Leoše Janáčka. Po absolutoriu mu Janáček nabídl učitelské místo a Kvapil začal hned vyučovat. Hudební vzdělání si pak doplnil na lipské konzervatoři, kde studoval v letech 1911–1913 skladbu u Maxe Regera, hru na klavír u Roberta Teichmüllera a dirigování u Hanse Sitta. Během 1. světové války byly Kvapilovy hudební aktivity značně omezeny, neboť byl povolán nejprve na italskou a poté na ruskou frontu. Až po konci války se mohl vrátit do Brna, kde pobýval po zbytek svého života (zemřel 18. února 1958).

Co se týká jeho hudebních aktivit, je nutné zdůraznit, že byl v tomto ohledu mimořádně všestrannou osobností. Kromě komponování se po celý život věnoval pedagogické a dirigentské činnosti a zároveň se uplatňoval jako pianista.

Jeho koncertní činnost dosáhla největší intenzity po 1. světové válce. Pravidelně účinkoval jak sólově, tak s komorními soubory; na stovkách koncertů v Brně i v jiných moravských městech uvedl Kvapil mnoho svých klavírních skladeb, stejně jako díla Bedřicha Smetany, Josefa Suka, Vítězslava Nováka a Leoše Janáčka.

Velký význam pro brněnský hudební život mělo rovněž Kvapilovo působení v Besedě brněnské. Od roku 1919 do roku 1947 byl sbormistrem Besedy brněnské a kromě toho spravoval její hudební školu jako ředitel. Pod jeho vedením patřil sbor k nejlepším hudebním tělesům svého druhu v Československu. V repertoáru besedy se ustálila např. kantátová díla Johanna Sebastiana Bacha, Hectora Berlioze nebo Césara Francka, avšak zvláštní důraz byl za Kvapila vždy kladen na tvorbu soudobých českých skladatelů.

Důležitost má jistě i Kvapilova hudebně-pedagogická činnost. Kromě působení na varhanické

škole vyučoval v letech 1919–1947 na brněnské konzervatoři a po 2. světové válce rovněž na nově založené Janáčkově akademii múzických umění v Brně. Kvapil vyučoval jak kompozici, tak hru na klavír a v obou oborech měl řadu úspěšných žáků. Kompozici u něj studovali např. František Suchý, Theodor Schäfer, Gustav Křivinka nebo Miloslav Ištvan a k absolventům jeho klavírní třídy patřili přední čeští pianisté, jako byli František Jílek, Zdeněk Jílek a Karel Jandera.

Jaroslav Kvapil i přes všechny tyto aktivity po celý svůj život systematicky a pravidelně komponoval. Jeho skladatelské dílo čítá více než 120 opusů, přičemž první skladby pocházejí již z doby, kdy studoval na olomouckém gymnáziu. Kvapilovo hudební dílo je žánrově značně pestré. Obsahuje velké množství skladeb klavírních, varhanních, komorní hudbu (kde k nejvýznamnějším patří houslové sonáty a smyčcové kvartety), dále 4 symfonie, písně, kantáty a jednu operu.

6.2 MUZIKOLOGICKÉ REFLEXE 1. POLOVINY 20. STOLETÍ

Nyní již přejdeme k samotným muzikologickým reflexím Kvapilova díla. Vůbec první statí z tohoto okruhu

je text Bohumila Kyselky s názvem *Slovo o Moravě*.⁷⁴ Autor zde představuje dva stěžejní představitele tehdejší mladé skladatelské generace, Hugo Mrázka a Jaroslava Kvapila, při příležitosti připravovaného koncertu z jejich skladeb. Přestože text vyšel v roce 1914, tedy v době, kdy bylo Kvapilovi 22 let, obsahuje řadu velmi cenných postřehů. Předně Kyselka soudí, že Kvapil nebyl zcela spokojen se svým hudebním vzděláním na varhanické škole v Brně. Proto odjel v roce 1911 studovat k Maxi Regerovi na lipskou konzervatoř, kde se i přes určité sebezapření nesmírně zdokonalil: „*forma, dříve vždy oběť přemíry myšlenek, nabývá vyrovnanosti, technika kompoziční, dříve roztráštěná, nabývá soustředěnosti, thematická práce, dříve zběžná až povrchní, stává se jistou, vynalézavou a duchaplnou*“.⁷⁵ Při zkoumání stylových vlivů pak Kyselka zdůrazňuje, že více než samotný Reger Kvapila v Lipsku ovlivnil spíše Johannes Brahms, jehož hudba pak u Kvapila synteticky splývá s dřívějšími vlivy Leoše Janáčka. Bez zajímavosti není ani fakt, že Kyselka zde poprvé hovoří o Kvapilovi jako o instrumentálním skladateli, kterému je nejbližší

⁷⁴KYSELKA, Bohumil. 1914. *Slovo o Moravě* [The word about Moravia]. In *Hudební revue*, 1913–1914, roč. 7, č. 2, s. 73–80.

⁷⁵KYSELKA, 1914, 77.

orchestrální a komorní tvorba. Důvod vidí v tom, že Kvapilova bohatá hudebnost a „*robustní individualita jest málo ohebná k tomu, aby se podrobovala intencím básníkovým*“.⁷⁶

Další významnou prací, jíž budeme věnovat pozornost, je Helfertova *Česká moderní hudba*.⁷⁷ Vladimír Helfert se zde podrobně zabývá jednotlivými skladatelskými generacemi na Moravě a v této souvislosti i problematikou Janáčkovy školy. Kvapila vidí jako určitý protipól Václava Kaprála a Viléma Petrželky, kteří byli ve své tvorbě podstatně ovlivněni oběma svými učiteli – Leošem Janáčkem a Vítězslavem Novákem. Tím, že Kvapil u Nováka nestudoval, vyšel ve svých skladatelských začátcích nepochybně ze svého prvního učitele Janáčka, ovšem podle Helferta nelze tento vliv přeceňovat: „*Technickou erudici, vyjadřovací tektonický systém získal u Maxe Regera v Lipsku. Nabyl tam bezpečné vlády nad technikou svého umění*.“⁷⁸ V dalších řádcích pak Helfert dodává, že přirozenou a bohatou hudebností, jakož i bezprostředním muzikantstvím má

⁷⁶KYSELKA, 1914, 77.

⁷⁷HELFFERT, Vladimír. 1936. *Česká moderní hudba* [Czech modern music]. 1. vyd. Olomouc : Index, 1936, 173 s.

⁷⁸HELFFERT, 1936, 144–145.

Kvapil blízko k Antonínu Dvořákovi. Regerovy vlivy jsou podle Helferta přirozeně nejvíce patrné ve skladbách, které Kvapil zkomponoval v desátých letech 20. století po návratu z Lipska (*1. smyčcový kvartet, 1. symfonie, Klavírní kvintet a-moll*). Začátkem 20. let je pak možno u Kvapila pozorovat obrat k větší soustředěnosti a uvědomělé individuálnosti, který představuje vrchol Kvapilovy tvorby: *2. symfonie, 2. a 3. smyčcový kvartet, Píseň o čase, který umírá, Sonáta pro housle a varhany*. Kvapila – skladatele charakterizuje Helfert závěrem takto: „*V souvislosti s celou generací znamená Kvapil zjev, jenž tvoří přechod mezi tradicionalismem a mezi novým stylem. K tomuto měl blízko tím, že vyšel z Janáčka a z Regera, tedy že měl možnost spojit výrazovou průbojnost a jedinečnost s důsledným konstruktivismem. Ale Kvapil využil více tradičních složek Regerových, hlavně jeho pěstování tradičních forem a tradiční polyfonní techniky.*“⁷⁹

Podobně jako Vladimír Helfert nahlíží na Kvapila i Jan Racek v knize *Leoš Janáček a současní moravští skladatelé*.⁸⁰ Také Racek v úvodu píše, že Kvapil se od

⁷⁹HELFFERT, 1936, 145.

⁸⁰RACEK, Jan. 1940. *Leoš Janáček a současní moravští skladatelé* [Leoš Janáček and contemporary Moravian composers]. 1. vyd.

ostatních Janáčkových žáků odlišuje už tím, že jeho hudební vývoj nebyl určován dílem Vítězslava Nováka a Leoše Janáčka, nýbrž studiem v Lipsku: „*Delší studijní pobyt u Maxe Regera v Lipsku [...] vymezil celý další vývoj Kvapilův a vzbudil v něm zájem především o absolutní hudbu romanticko-klasického slohového zaměření*“.⁸¹ S přílišným vlivem Maxe Regera jsou podle Racka na jedné straně spojena pozitiva (Kvapilova záliba ve variační formě, zvukově bohatě instrumentovaný orchestr, polyfonicky stavěné věty a smysl pro členění celku), na druhé straně však nelze přehlédnout negativa („*Je to poměrně malý smysl pro obsahově myšlenkovou výstavbu skladeb a pro asociační působnost textových předloh ve velkých kantátových skladbách.*“)⁸². V tomto ohledu Racek naprosto souzní s výše zmíněným Bohumilem Kyselkou a považuje Kvapila především za skladatele absolutní hudby, jenž se opírá o čistě hudební myšlení. Není tedy divu, že mezi nejhodnotnější skladby řadí zejména 2. – 4. *smyčcový kvartet, 1. a 2. symfonii, Klavírní kvintet a-*

Brno: Knihovna Unie čes. hudebníků z povolání v Praze, 1940. 110 s.

⁸¹RACEK, 1940, 23.

⁸²RACEK, 1940, 23.

moll, 2. klavírní sonátu nebo *Koncert pro housle a orchestr G dur*. Naopak Kvapilovy kantáty *Píseň o čase, který umírá*, *Lví srdce* a *Píseň veselé chudiny* nebyly dle Racka stavebně i výrazově vždy šťastně řešeny.

Zásadní význam pro poznání života a díla Jaroslava Kvapila má monografie Ludvíka Kundery *Jaroslav Kvapil. Život a dílo* z roku 1944.⁸³ Kundera se osobnosti J. Kvapila věnoval systematicky již od 20. let, svědčí o tom například jeho rozsáhlá časopisecká studie z roku 1932.⁸⁴ V tomto smyslu je monografie završením jeho dlouholeté práce a je to na ní patrné ve všech ohledech. Čtenář dostává detailní obraz Kvapila pianisty, dirigenta, pedagoga a skladatele, na konci knihy nalezne kompletní seznam díla (do roku 1944), navíc je zřejmé, že Kundera měl k dispozici veškeré autografy i další notové a písemné dokumenty. Pro naše účely jsou nejdůležitější pasáže hodnotící samotné skladby a jejich styl, které představují jakési ucelené shrnutí, platné v mnohém až dodnes. Kundera líčí Kvapila jako

⁸³KUNDERA, Ludvík. 1944. *Jaroslav Kvapil : život a dílo* [Jaroslav Kvapil : life and work]. 1. vyd. Praha: Hudební matice Umělecké besedy, 1944. 127 s.

⁸⁴KUNDERA, Ludvík. 1931–1932. *Jaroslav Kvapil*. In *Tempo*, 1931–1932, roč. 11, č. 4, s. 127–140.

skladatele, který má dar výjimečně bohaté hudebnosti, tvoří bezprostředně (konkrétně slovy Kundery „*pudově, instinktivně*“) a ve svém pojetí hudebního díla klade důraz na celkovou citovost a velikost. Kvapil tedy představuje „*nerflexivní typ skladatele*“, dávající ze své podstaty přednost absolutní hudbě, což dokazuje i jeho vrozený smysl pro instrumentaci.⁸⁵ Podobně precizně Kundera hodnotí i oblasti kompozičních vlivů různých skladatelských osobností na Kvapila. Nejdříve zpochybňuje stanovení jakýchkoli přímých vlivů, neboť každý skladatel je již ze své podstaty vlastní individualitou – nechává se ovlivnit jen potud, pokud chce – a to bezezbytku platí i pro Kvapila. Nalézají tedy sice řadu souvislostí Kvapila s Janáčkem (bezprostřednost, bohatost fantazie), Regerem (záliba v kontrapunktických formách a variacích), Brahmssem (šestidobý takt) a Dvořákem (vedení melodické linie), zdůrazňuje však přitom, že i tam, kde je možné spatřovat vlivy jiných skladatelů, se jedná o „*nejvlastnější výraz Kvapilův*“.⁸⁶

⁸⁵KUNDERA, 1944, s. 56–58.

⁸⁶KUNDERA, 1944, s. 61.

6.3 MUZIKOLOGICKÉ REFLEXE 2. POLOVINY 20. STOLETÍ

Pokud se ve sledování naší problematiky časově přesuneme do 2. poloviny 20. století, konkrétně do 60. let, musíme se alespoň stručně zmínit o důkladně zpracovaném heslu Bohumíra Štědrone v *Československém hudebním slovníku osob a institucí*.⁸⁷ Na nevelkém prostoru slovníkového hesla je totiž uveden jak Kvapilův životopis, tak i soupis díla. Zároveň se zde objevuje krátké, zato velmi výstižné hodnocení Kvapila a jeho místa v české hudbě: „*Ve skladebné technice jeví umělecky improvisační rysy a prozrazuje spíše vlivy Regerovy, ale jeho vynikající hudebnost, prudký temperament, bohatost nápadu a pohotová technika stavějí jeho skladby v popředí čes. soudobé hudby.*“⁸⁸

Větší důležitost vzhledem k námi sledovanému tématu mají dva texty Jiřího Fukače z konce 60. let:

⁸⁷ŠTĚDRŇ, Bohumír. 1963. *Kvapil, Jaroslav*. In ČERNUŠÁK, Gracian – ŠTĚDRŇ, Bohumír – NOVÁČEK, Zdenko (eds.), *Československý hudební slovník osob a institucí*. 1. díl. 1. vyd. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1963, s. 797–799.

⁸⁸ŠTĚDRŇ, 1963, s. 797.

studie *Moravská skladatelská škola po Janáčkově*⁸⁹ a stať *Brněnská konzervatoř a moravští skladatelé*.⁹⁰ V obou pojednáních se Fukač zabývá kontextem Janáčkovy školy, hodnotí nejvýznamnější žáky a jejich přínos pro brněnský hudební život a přirozeně věnuje dosti velký prostor i Jaroslavu Kvapilovi. O lipských studiích se Fukač zmiňuje jen letmo, zato si všímá skutečnosti, že právě v Lipsku měl Kvapil možnost seznámit se s vyhraněnou školou německého pozdního romantismu, ke kterému se pak, ať už vědomě, nebo nevědomě, přihlásil zejména ve své rané písňové a klavírní tvorbě. Co je však důležitější, Fukač jako první doceňuje Kvapilovu písňovou a kantátovou tvorbu: „*Kvapil je mistrem v oboru moderní písně (rané skladby na texty Sovovy) a skutečnou svobodu dává své mocné představivosti v kantátách [...]*“⁹¹ V souladu s tím je pak i Fukačovo závěrečné zobecnění, že Kvapilovu tvorbu

⁸⁹FUKAČ, Jiří. 1967. *Moravská skladatelská škola po Janáčkově* [Moravian school of composers after Janáček]. In *Hudební věda*, 1967, roč. 4, č. 2, s. 243–259.

⁹⁰FUKAČ, Jiří. 1969. *Brněnská konzervatoř a moravští skladatelé* [Brno conservatory and moravian composers]. In PETRŽELKA, Ivan – MAJER, Jiří (eds.), *Konzervatoř Brno : sborník k 50. výročí trvání první moravské odborné umělecké školy*. Brno : Blok, 1969, s. 8–23.

⁹¹FUKAČ, 1969, s. 19.

přibližně do poloviny 20. let můžeme označit za nositele nových směrových ambicí, zatímco pozdější rysy syntézy již mohou být vnímány jako příklon k proudu českého tradicionalismu.⁹²

Nejnovější reflexi Kvapilova hudebního díla nalezneme ve dvou monografiích Jiřího Vysloužila, které se zabývají hudbou na Moravě.⁹³ Jiří Vysloužil v nich zúročil své dlouholeté osobní zkušenosti a znalost moravské hudební kultury, a to platí také o pasážích, v nichž se věnuje Jaroslavu Kvapilovi. Doceňuje především jeho význam pro hudební Brno, vzpomíná na jeho pedagogické zásluhy (na konzervatoři i akademii), sólové klavírní recitály, sbormistrovství v Besedě brněnské a neopomíjí ani Kvapilovo skladatelské dílo. V těchto pasážích Vysloužil odkazuje i na starší muzikologické texty (zejména Jana Racka a Vladimíra Helferta) a v samotném hodnocení díla se pak čtenář dozví vše důležité: vliv lipského pobytu a studia u

⁹²FUKAČ, 1967, s. 250.

⁹³SEHNAL, Jiří – VYSLOUŽIL, Jiří. 2001. *Dějiny hudby na Moravě* [History of music in Moravia]. 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2001. 311 s. ISBN 80-7275021-6; VYSLOUŽIL, Jiří. 2014. *Dvě stě let české hudby na Moravě* [Two hundred years of Czech music in Moravia]. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2014. 311 s. ISBN 978-80-244-3988-4.

Regera, souvislosti s Janáčkem, Dvořákem, charakteristika Kvapila jako instrumentálního skladatele atd.⁹⁴ Důležité je, že Jiří Vysloužil se zde vůbec jako první badatel věnuje Kvapilově tvorbě 40. a 50. let. Všímá si jediné opery *Pohádka máje*, jejího pozdějšího přepracování, jakož i skladeb z 50. let (*Italská, Koncert pro klavír a orchestr*), kdy skladatel podlehl dobovým výzvám stranické hudební kritiky.⁹⁵

ZAVĚREM

Při našem chronologickém sledování muzikologických reflexí Kvapilova skladatelského díla jsme se záměrně vyhýbali většímu kritickému hodnocení samotných textů. To, že jsme upřednostnili historický přístup s důrazem na samotný obsah sdělení, má samozřejmě svůj důvod. Tím je především odlišnost všech statí co do jejich primárního zaměření: srovnávat obsáhlou kvapilovskou monografii s drobnějšími časopiseckými studiemi, natož pak s několika krátkými pasážemi v knihách, jejichž předmět bádání leží zcela jinde, lze opravdu jen stěží. Proto je důležité

⁹⁴VYSLOUŽIL, 2014, s. 120–122.

⁹⁵VYSLOUŽIL, 2014, s. 122.

připomenout, že pro současného badatele má každý z textů svoji vlastní důležitost, jakož i výpovědní hodnotu. Doufáme tedy, že představená mozaika textů umožní čtenáři sledovat vývoj a proměny jak samotného skladatelského díla, tak i muzikologických reflexí.

BIBLIOGRAPHY:

FUKAČ, Jiří. 1967. *Moravská skladatelská škola po Janáčkově* [Moravian school of composers after Janáček]. In *Hudební věda*, 1967, roč. 4, č. 2, s. 243–259.

FUKAČ, Jiří. 1969. *Brněnská konzervatoř a moravští skladatelé* [Brno conservatory and moravian composers]. In PETRŽELKA, Ivan – MAJER, Jiří (eds.), *Konzervatoř Brno : sborník k 50. výročí trvání první moravské odborné umělecké školy*. Brno: Blok, 1969, s. 8–23.

HELFERT, Vladimír. 1936. *Česká moderní hudba* [Czech modern music]. 1. vyd. Olomouc: Index, 1936, 173 s.

KUNDERA, Ludvík. 1931–1932. *Jaroslav Kvapil*. In *Tempo*, 1931–1932, roč. 11, č. 4, s. 127–140.

KUNDERA, Ludvík. 1944. *Jaroslav Kvapil: život a dílo* [Jaroslav Kvapil : life and work]. 1. vyd. Praha : Hudební matice Umělecké besedy, 1944. 127 s.

KYSELKA, Bohumil. 1914. *Slovo o Moravě* [The word about Moravia]. In *Hudební revue, 1913–1914*, roč. 7, č. 2, s. 73–80.

RACEK, Jan. 1940. *Leoš Janáček a současní moravští skladatelé* [Leoš Janáček and contemporary Moravian composers]. 1. vyd. Brno : Knihovna Unie čes. hudebníků z povolání v Praze, 1940. 110 s.

SEHNAL, Jiří – VYSLOUŽIL, Jiří. 2001. *Dějiny hudby na Moravě* [History of music in Moravia]. 1. vyd. Brno : Muzejní a vlastivědná společnost, 2001. 311 s. ISBN 80-7275021-6.

ŠTĚDRŇ, Bohumír. 1963. *Kvapil, Jaroslav*. In ČERNUŠÁK, Gracian – ŠTĚDRŇ, Bohumír – NOVÁČEK, Zdenko (eds.), *Československý hudební slovník osob a institucí*. 1. díl. 1. vyd. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1963, s. 797–799.

VYSLOUŽIL, Jiří. 2014. *Dvě stě let české hudby na Moravě* [Two hundred years of Czech music in Moravia]. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2014, 311 s. ISBN 978-80-244-3988-4.

Contact information:

Jan Karafiát, Mgr.
Filozofická fakulta
Masarykova univerzita, Brno (CZ)
Ústav hudební vědy
E-mail: karafiat@phil.muni.cz